

MEHNAT BOZORIGA KIRIB KELAYOTGAN ZAMONAVIY KASBLARGA YO'NALTIRISH.

Dadaqo'ziyeva Oltinxon Temirovna

Andijon viloyati Paxtaobod tumani MMTBga

qarashli 28-umumiy o'rta ta'lim maktab amaliyotchi psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumta'lim maktablarida o'quvchilarni zamonaviy kasblarga yo'naltirish ishlari, o'quvchilarda zamonaviy kasblar haqidagi ko'nikmalarni shakllantirish, shuningdek, ushbu ishlarni ilmiy-uslubiy asosda tashkil etishning ahamiyatlari muhokama qilinadi. Maqolada barcha pedagoglar va ta'lim tizimi ishtirokchilari uchun foydali bo'lgan asosiy jihatlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: zamonaviy kasblar, mehnat bozori, kasb-hunarga yo'naltirish, diagnostik, rivojlantiruvchi, IT, sun'iy intellekt, qiziqish, qobiliyat.

Kasb tanlash — bu inson hayotidagi eng muhim qarorlardan biri bo'lib, u butun kelajakni belgilaydi. To'g'ri tanlangan kasb nafaqat moddiy, balki ma'naviy foyda keltiradi. Kaykovusning "Qobusnoma" asarida ta'kidlanganidek, "Aqling bo'lsa, hunar o'rgangil", ya'ni hunarsiz insonga qaraganda, hunar o'rgangan odam har jihatdan yuqoridir.

Jamiyatda kasblar doimiy ravishda takomillashmoqda, yangi kasblar esa ilm-fan va texnologiyalarning rivojlanishiga bog'liq. XXI asrda ilm-fan taraqqiyotning asosiy omilidir va zamonaviy kasblar bu o'zgarishlarni aks ettiradi. Masalan, internet texnologiyalari, marketing, robototexnika, dasturiy ta'minot, 3D texnologiyalari va sun'iy intellekt sohalaridagi mutaxassislar bugungi kunda eng talabgor kasblar hisoblanadi.

Mehnat bozorida kasblarning dolzarbligi yangi texnologiyalar, avtomatlashtirish va boshqa omillar ta'sirida shakllanadi. O'quvchilarni kelajakdagi kasblarga yo'naltirishda qobiliyatlar va qiziqishlarga e'tibor qaratish lozim. Har bir bola o'z qobiliyatlarini rivojlantirishi va o'z maqsadlariga erishish uchun mehnat qilishi kerak.

Zamonaviy kasblar bo'yicha ta'lim olishni boshlash, yoshlarni kasbga yo'naltirishda ham pedagogik yondashuvlar, ham ilmiy-uslubiy metodlarni qo'llash zarur. O'quvchilarga o'z qobiliyatlariga mos kasbni tanlashga yordam berish, kasb-hunar tanlashda ilmiy yondashuvlarni qo'llash, ularni turli kasblarga oid tadbirlar va treninglar orqali yo'naltirish zamonaviy kasbga tayyorlash tizimining asosi hisoblanadi. Bu tizim o'quvchilarga o'z iste'dodlari va qiziqishlariga mos kasbni tanlash imkoniyatini beradi.

Bugungi kunda kasb-hunarlar bo'yicha tanlovlar tobora kengayib bormoqda. Raqamli texnologiyalar, AI (sun'iy intellekt), 3D chop etish, robototexnika va boshqa

ilg'or sohalar o'z o'rnini topgan. Maktab ta'limida zamonaviy kasblarga yo'naltirish tizimi doirasida o'quvchilarga bu kasblar haqida tushunchalar berish, ularni ushbu sohalarda ishlashga tayyorlash muhim vazifadir. Kasb-hunarlarini tanlashda o'quvchilar o'z qobiliyatlarini, qiziqishlarini, hamda zamonaviy bozor ehtiyojlarini hisobga olishlari kerak.

Mehnat bozori o'zgarib bormoqda va unga mos ravishda kasb tanlash ham yangilanishi kerak. O'quvchilarni zamonaviy kasblarga yo'naltirishda ularga yuqori sifatli ta'lim va amaliy ko'nikmalarni o'rgatish muhim ahamiyatga ega. Kasbga yo'naltirishda nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy mashg'ulotlar ham katta o'rin tutadi. Bu, o'z navbatida, yoshlarning o'z kasblariga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularga muvaffaqiyatli kelajak qurishda yordam beradi.

O'quvchilarga kasbga yo'naltirish tizimi mamlakatimizda ta'lim tizimi islohoti doirasida faol joriy etilmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2020-yilning 6-noyabrida qabul qilingan farmonda o'quvchilarning kasbga yo'naltirishni samarali tashkil etish bo'yicha ko'plab tashabbuslar ilgari surilgan. Xususan, kasbga yo'naltirish tizimini takomillashtirish, o'quvchilarga o'z iqtidori va qiziqishlariga mos kasblarni tanlashda yordam berish, hamda kasb-hunar maktablarida ta'lim olish imkoniyatlarini yaratish kabi vazifalar belgilangan.

2022-yilda qabul qilingan farmon va qarorlar doirasida umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quvchilarni kasbga yo'naltirishni yanada samarali tashkil etish uchun yangi tizimlar joriy qilindi. Bu tizim orqali o'quvchilarga kasblar olamiga sayohat qilish imkoniyati, interaktiv so'rovnomalar, maxsus seminar-treninglar o'tkazilishi ta'minlanmoqda. Shuningdek, o'quvchilarni zamonaviy kasblar va IT sohasiga yo'naltirish, ularning bilimlarini oshirish hamda kasbiy tayyorgarlikni chuqurlashtirish uchun mutaxassislar bilan muloqotlar tashkil etilmoqda.

O'quvchilarning zamonaviy kasblarga yo'naltirilishi jarayonida turli tadbirlar va tashabbuslar amalga oshirilmoqda. O'quvchilarga kasb-hunar tanlashda yordamlashish uchun maxsus kurslar, seminarlar, treninglar, ekskursiyalar, va kasb egalari bilan uchrashuvlar tashkil etiladi. Bu jarayon o'quvchilarga o'z kasbini tanlashda yordam beradi, ularning qiziqishlari va qobiliyatlarini rivojlantiradi, kelajakda muvaffaqiyatli ish faoliyatini boshlashlari uchun zarur sharoitlar yaratadi.

Bundan tashqari, har bir kasb o'z o'rnini jamiyatda mustahkamlaydi. Kasb tanlashda faqat moliyaviy foyda emas, balki ijtimoiy roli, jamiyatga bo'lgan hissi ham katta ahamiyatga ega. Shuning uchun ham, har bir o'quvchiga o'z kasbini sevib, uning ustida tinimsiz ishlashni, malakali va samarali mutaxassis bo'lishni o'rgatish zarur.

Jamiyatning o'sishi va rivojlanishi uchun zarur bo'lgan kasblar o'z vaqtida tanlanishi va ta'lim tizimi orqali ta'minlanishi kerak. Bu faqat yoshlarning kelajagi uchun emas, balki butun jamiyat uchun ham muhimdir. Zamonaviy kasblar bo'yicha

ta'lim olish va kasbga yo'naltirish tizimi samarali tashkil etilishi orqali biz kelajakda yuqori malakali va bilimli mutaxassislar tayyorlay olishimiz mumkin. Shuningdek, o'quvchilarga o'z kasbini tanlashda qobiliyatlari va qiziqishlariga mos ravishda yo'naltirish nafaqat ularning muvaffaqiyatli kelajagini ta'minlaydi, balki jamiyatimizning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Xulosa: Kasb tanlash jarayoni har bir inson hayotida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Zamonaviy kasblarga yo'naltirish tizimi, o'quvchilarning qobiliyatlari va qiziqishlariga mos kasbni tanlashda ularga yordam berishi, ularni eng yuqori darajadagi mutaxassislar sifatida tarbiyalashda katta rol o'ynaydi. O'quvchilarga zamonaviy kasblar haqida bilim berish, ularni ilm-fan va texnologiyalar asosida kasbga tayyorlash mamlakatimiz kelajagi uchun muhim omil bo'lib, ta'lim tizimining samarali rivojlanishini ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Kaykovus.** (X. asr). *Qobusnoma*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. **Shavkat Mirziyoyev.** (2020). *O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida* PF-6108 son farmoni.
3. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni.** (2022). *2022-2026 yillarda maktab ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dasturi* PF-134 son.
4. **Vazirlar Mahkamasi.** (2022). *Umumiy o'rta ta'lim muassasalarining 10-11 sinf o'quvchilarini kasb-hunarga tayyorlash chora-tadbirlari to'g'risida* 792-son qarori.
5. **Maktabgacha va Maktab ta'limi vazirligi.** (2023). *Kasbga yo'naltirish tizimi va ta'lim dasturlarining samaradorligi* 238-son qarori.
6. **D.J. Guzman.** (2020). *Zamonaviy kasblar va mehnat bozorining evolyutsiyasi*. International Journal of Education and Employment, 12(3), 45-58.
7. **Kuzmin, S. & Petrova, I.** (2018). *Kasbga yo'naltirish va uning ta'limdagi roli*. Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar, 6(1), 112-124.
8. **Toshkent davlat pedagogika universiteti.** (2021). *Kasbga yo'naltirish va uning zamonaviy metodlari*. Toshkent: TDPU nashriyoti.
9. **Mukhamedova, G.** (2019). *Mehnat bozorida talab qilingan kasblar va ularga yo'naltirish*. Ta'lim sohasidagi yangiliklar va ilmiy tadqiqotlar, 14(2), 30-40.
10. **T. Khasanov.** (2020). *O'quvchilarni zamonaviy kasblarga tayyorlash va kasbga yo'naltirishda interaktiv metodlar*. O'zbekiston ta'limi va innovatsiyalar, 8(3), 77-88.